

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 56-62.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 56-62.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 56-62.

DOI:10.59610/bbu2.2024.2.6

*Qurbanzadə Azər Ağazeynal oğlu,
iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent,
Azərbaycan Kooperasiya Universiteti,
E-mail: azercooperation@hotmail.com
© Qurbanzadə A.A., 2024*

UOT – 338.43

QLOBAL RƏQABƏT MÜHİTİNDƏ DAYANIQLI ƏRZAQ TƏMİNATININ SƏCİYYƏVİ CƏHƏTLƏRİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi - qlobal rəqabət mühitində ərzaq təminatının səciyyəvi cəhətlərini tədqiq etmək və onun formalaşdırılması istiqamətlərini müəyyənləşdirməkdən ibarətdir.

Tədqiqatın metodologiyası - tədqiqat işində müqayisəli təhlil, ümumiləşdirmə, amillər üzrə təhlil metodlarından istifadə edilmişdir

Tədqiqatın tədbiqi əhəmiyyəti - ərzaq təminatı iqtisadi və sosial əlyetərliyinin məcmusu olub, fasiləsiz təchizat sistemini özündə əks etdirir. Bu baxımdan sözü gedən məqalədə dayanıqlı ərzaq təminatının zəruriliyi, xarakterik xüsusiyyətləri və qlobal rəqabət mühitinin ərzaq təminatına təsiri baxımından zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsinin vacibliyi vurğulanmışdır.

Tədqiqatın nəticələri - qlobal rəqabət mühitində Dayanıqlı Ərzaq Təminatının formalaşdırılması ilə bağlı təklif və tövsiyələr hazırlanmışdır.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - azad rəqabət və qlobal rəqabət mühitin fərqli cəhətləri, qlobal rəqabət mühitində dayanıqlı ərzaq təminatına təsir edən amillər müəyyənləşdirilmişdir.

Açar sözlər: qlobal rəqabət mühiti, dayanıqlı ərzaq təminatı, iqtisadi və sosial əlyetərlik, azad rəqabət.

G İ R İ Ş

Qlobal rəqabət mühiti liberal dəyərlərə söykənməklə transmilli korporasiyaların daha çox bazar payları əldə etməsinə, inkişaf etmiş ölkələrin inkişaf etməkdə olan ölkələr üzərində iqtisadi təzyiqlərinin artmasına gətirib çıxaran tendensiyaları özündə ehtiva edir. Bütün bunları nəzərə alaraq belə qənaətə gəlmək olar ki, qlobal rəqabət mühitində dayanıqlı ərzaq təminatına nail olunması mühüm makro, meqo, mezo aspektlərini özündə birləşdirir. Dayanıqlı ərzaq təminatı fasiləsiz ərzaq təchizatını, bu təchizatın iqtisadi və sosial əlyetərliyini nəzərdə tutur. Qlobal rəqabət mühitində dayanıqlı ərzaq təminatı ilk növbədə rəqabətqabiliyyətli məhsul istehsalını, çatdırılmanın müvəffəqiyyətlə gerçəkləşdirilməsini, məhsul bolluğunu və s. kimi çoxsaylı faktorların məcmusu ilə sıx bağlıdır.

Qlobal rəqabət mühiti və onu şərtləndirən amillər

Dünya iqtisadiyyatının qloballaşması, demək olar ki, dünya iqtisadiyyatının və beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin bütün sektorlarında fərqli vektorlar formalaşdırmaqdadır. Belə ki, qloballaşma prosesinin sürətlə güclənən yeni dalğası əslində dünya bazarlarının daha çox qloballaşmasına, yəni qlobal bazarların formalaşmasına gətirib çıxarmışdır. Dünya iqtisadiyyatının qloballaşması qlobal bazarların formalaşmasını səciyələndirməklə yanaşı, eyni zamanda bu bazarlarda

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 56-62.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 56-62.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 56-62.

qlobal rəqabət mühitini də yaratmışdır. Qlobal rəqabət mühitində əslində yeni rəqabət şərtləri yaranır və bu rəqabət şərtləri, ilk növbədə, beynəlxalq kooperasiyaların fəaliyyəti aspektində özünü daha çox büruzə verir. Qlobal rəqabət mühitində demək olar ki, iqtisadi cəhətdən modernləşmə səviyyəsinə malik olmayan, eyni zamanda iqtisadi baxımdan intensivləşmə tədbirlərinin lazımlıca gerçəkləşdirə bilməyən və dünya bazarında rəqabətə davamlı məhsul istehsalı və satışını həyata keçirə bilməyən təsərrüfat subyektləri rəqabət apara bilmirlər. Əslində qlobal rəqabət mühiti qlobal oyunçular, daha doğrusu, transmilli şirkətlər və firmalar üçün səciyyəvi xarakter daşıyır. Lakin bu heçdə o demək deyil ki, qlobal rəqabət mühiti əslində qlobal bazarlarda baş verir və demək olar ki, rəqabət qabiliyyətinə malik olmayan təsərrüfat subyektlərinin iqtisadi bazarlarına, yəni iqtisadi fəaliyyət məkanlarına daxil olmur. Nəzərə almaq lazımdır ki, qloballaşma prosesinin güclənməsi qlobal rəqabət mühitinin də fəaliyyət aspektlərini genişləndirir və dövlətlərarası münasibətlər sistemində iqtisadi liberallaşmanın hakim mövqə tutması prinsip etibarı ilə iqtisadiyyatın beynəlxalqlaşmasını şərtləndirir. Bu beynəlmilləşmə mahiyyət etibarı ilə beynəlxalq kooperasiyaların, bu və ya digər ölkələrin bazarların hegemon mövqə tutmasını şərtləndirir.

Beləliklə, qlobal rəqabət mühiti üçün xarakterik məqamlardan biri rəqabət qabiliyyətli məhsul istehsalını həyata keçirən dünya bazarında öz mövqelərini genişləndirən və iqtisadiyyatını şaxələndirən subyektlər üçün daha keçərlı sayılır.

Qloballaşma prosesinin dərinləşməsi, eyni zamanda rəqabət prosesinə və bu təzahürlərin təsirini də özündə ehtiva edir. Belə ki qloballaşma prosesinin təsirinin nəticəsində artıq beynəlxalq firmalar, şirkətlər qlobal şirkətlərə çevrilir və onlar daha çox bazar payı əldə edirlər. Bütün bunlar isə nəticə etibarı ilə beynəlxalq kooperasiyaların və beynəlxalq şirkətlərin beynəlxalq iqtisadi münasibətlər sistemində təsir dairəsinin güclənməsinə gətirib çıxarır. Beləliklə, əslində azad rəqabətlə qlobal rəqabət mühiti arasındakı fərqlərdə məhz bu müstəvi özünü büruzə verir. Belə ki, azad rəqabət mahiyyət etibarı ilə mülkiyyət mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bütün təsərrüfat subyektlərinin bərabər şəraitdə rəqabət imkanlarını özündə əks etdirdiyi halda qlobal rəqabət mühiti beynəlxalq kooperasiyaların təsir dairəsinin güclənməsi və rəqabət mühitində iqtisadi siyasətini yönləndirir və bununla da əslində dünyanın inkişaf etmiş gücləri bütünlükdə qlobal rəqabətdə hakim mövqə tutaraq öz ölkələrinin maraqlarını müdafiə edirlər. Beləliklə, qlobal rəqabət mühiti əslində dünyada inkişaf etmiş ölkələrlə inkişaf etməkdə olan ölkələr arasındakı iqtisadi asılılığın güclənməsinə gətirib çıxarır və iqtisadi qeyri-bərabərliyin dərinləşməsində əhəmiyyətli rol oynayır.

Qlobal rəqabət mühitində ərzaq təminatı sisteminin formalaşdırılması məsələləri

Qlobal rəqabət mühitində ölkələrin dayanıqlı ərzaq təminatının formalaşdırılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu, ilk növbədə, dünyada aclıq və doyunca qidalanmama prosesinin qarşısının alınması zərurətindən irəli gəlməklə yanaşı, eyni zamanda ərzaq məhsullarının istehlakçılara çatdırılması və davamlı inkişafının təmin edilməsi aspektindən də mühüm əhəmiyyətə malikdir. Müxtəlif iqtisadçıların və eləcə də beynəlxalq təşkilatların təmsilçilərinin hesablamalarına görə qloballaşma prosesinin dərinləşməsi fonunda beynəlxalq ticarətdə transmilli kooperasiyaların rolu daha çox artmaqdadır. Bu proses, ilk növbədə, ayrı-ayrı inkişaf etmiş ölkələrin ixracında və idxalında transmilli kooperasiyaların xüsusi çəkisinin 80 faizə qədər yüksəlməsinə gətirib çıxarmışdır. Ümumiyyətlə, hazırda beynəlxalq kooperasiyalarda fəaliyyət göstərən işçilərin sayı 2008-ci ilə olan məlumata görə 77 milyon nəfərə çatmışdır. Təhlil göstərir ki, dünya üzrə mövcud olan 200 transmilli kooperasiyanın satış həcmi bütövlükdə dünyanın 187 ölkəsinin ümum daxili məhsulunun həcminə bərabərdir ki, bu da dünya üzrə ümumi daxili məhsulun 30 faizinə bərabərdir (1).

Beynəlxalq ticarətdə transmilli kooperasiyalarının payının artmasının şərtləndirən daha bir hesablamaya diqqət cəlb edir. Belə ki, ötən əsrin 90-cı illərin əvvəllərində beynəlxalq əmtəə ticarətinin həcmi 2001-ci ilə qədər olan dövrlə müqayisədə 60 faiz artdığı halda, dünya üzrə məhsul

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 56-62.

AUDIT 2024, 2 (44), pp. 56-62.

АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 56-62.

istehsalının həcmi isə təxminən 20 faizə qədər yüksəlmişdir. 2001-ci ildə əmtəə və xidmətlərin ixrac həcmi 7.6 trilyon ABŞ dollarına bərabər olmuşdursa, 2008-ci ildə bu göstərici 19.7 trilyon ABŞ dollarına bərabər olmuş, başqa sözlə, 2.5 dəfə artım müşahidə olunmuşdur (2).

Dayanıqlı ərzaq təminatı dedikdə, ilk növbədə, davamlı inkişaf fonunda əhalinin ərzaq məhsullarına olan təminatının ödənilməsi imkanlarının genişləndirilməsi nəzərdə tutulur. Daha doğrusu, davamlı inkişafın iqtisadi-sosial və ekoloji elementlərinin formalaşdırılmasına müvafiq olaraq istər hazırkı, istərsə də gələcək nəsillər üçün ərzaq təhlükəsizliyinin qida məhsullarının təhlükəsizliyini təmin edən sistemlərin ümumi məcmusu başa düşülür.

Dünyanın inkişaf etmiş ölkələri ilə inkişaf etməkdə olan ölkələrin əhaliləri arasında ərzaq məhsullarının istehlak həcmi baxımından kəskin fərqlərin yaranması məhz ərzaq istehlakının strukturunda özünü biruzə verir. Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində qida məhsullarının istehlakının strukturunda daha çox zülal və digər maddələr üstünlük təşkil etdiyi halda, inkişaf etməkdə olan ölkələrin əhalisinin qida rasionunda daha çox karbohidrat resusları önəmli rol oynayır. Bu isə, ilk növbədə, əhalinin alıcılıq qabiliyyəti arasındakı fəqlərdən də irəli gəlir. Başqa sözlə, inkişaf etməkdə olan ölkələrin əhalisi daha çox az qiymətli ərzaq məhsullarına üstünlük verdiyi halda, dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində insanlar daha çox kefiyyətli qida məhsullarına üstünlük verirlər.

Dayanıqlı ərzaq təminatının formalaşdırılması iqtisadi-sosial və ekoloji aspektlərə söykənir. Əslində bu aspektlər davamlı inkişafın fundamental paskuratlarından doğur. Belə ki, davamlı inkişafın fundamental əsaslarını təşkil edən iqtisadi-sosial və ekoloji aspektlər ərzaq təminatının formalaşdırılmasında əhəmiyyətsiz ötürmədir. Belə ki, dayanıqlı ərzaq təminatının iqtisadi aspektləri, ilk növbədə, kənd təsərrüfatı əmtəə istehsalçılarının iqtisadi cəhətdən öz geniş təkrar istehsal prosesinin uğurla başa çatdırılması zərurətindən irəli gəlir. Başqa sözlə, kənd təsərrüfatı əmtəə istehsalçıları iqtisadi cəhətdən səmərəli təsərrüfat fəaliyyəti qura bilmədikləri halda, nəinki qlobal rəqabət mühitində hətta azad rəqabət mühitində fəaliyyət göstərmək imkanlarına malik deyillər. Bu da, ilk növbədə, onunla bağlıdır ki, keçmiş sovetlər birliyindən fərqli olaraq, bazar iqtisadiyyatı şəraitində azad rəqabət mühiti hökm sürür və bu da bütövlükdə kənd təsərrüfatı əmtəə istehsalçıları üçün tam mənası ilə dəstəklənməsini öz üzərinə götürür. Qlobal rəqabət mühitində dayanıqlı ərzaq təminatının sosial aspektləri, ilk növbədə, istehlakçıların alıcılıq qabiliyyəti ilə sıx bağlıdır. Daha doğrusu bütün hallarda supermarketlərin rəflərində məhsul bolluğu olduğu halda, istehlakçılar, o cümlədən aztəminatlı əhali təbəqələrinin qiymətlərin əlçatan olmadığına görə bu bazardan istifadə imkanları məhdudlaşır. Belə bir şəraitdə ərzaq təminatının sosial aspektlərinə diqqət yetirilməli, əhalinin alıcılıq qabiliyyəti tələbi stimullaşdırılmalıdır. Ekoloji prinsiplərə gəldikdə əslində bütün bunlar dünyanın inkişaf etmiş ölkələri ilə inkişaf etməkdə olan ölkələri arasında kifayət qədər fərqli səciyyə daşıyır. Belə ki, dünyanın inkişaf etmiş ölkələri daha çox ekoloji cəhətdən təmiz məhsulları əldə etməyə imkan verirlər. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, adı çəkilən ölkələrdə ekoloji cəhətdən təmiz məhsul istehsalı ənənəvi cəhətdən kənd təsərrüfatı məhsul istehsalı ilə müqayisədə nəzərə çarpacaq dərəcədə baha başa gəlir. Beləliklə, əslində yuxarıda qeyd edilənləri ümumiləşdirsək belə qənaətə gəlmək olar ki, qlobal rəqabət mühiti şəraitində davamlı ərzaq təminatı daha çox aqroqloballaşma prosesinin təzahürlərinə məruz qalır.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, müasir dünya iqtisadiyyatının, o cümlədən aqroərzaq sektorunun qloballaşması əslində obyektiv reallıqdan irəli gəlir və qaçılmaz prosesdir. Aqroqloballaşmanın əlamətləri dünya kənd təsərrüfatı məhsuldar qüvvələrinin təmərküzləşməsi, ölkələrin kənd təsərrüfatı iqtisadiyyatının qarşılıqlı əlaqəsi və qarşılıqlı asılılığı, eləcə də aqrar sahədə əmək bölgüsünün yüksək səviyyədə olması, kənd təsərrüfatı istehsalı və qida sənayesində marketing sisteminin inkişaf etməsi və dünya ərzaq məhsulları bazarında transmilli kooperasiyanın rolunun güclənməsi və intensivləşmə tədbirlərini şamil etmək olar.

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 56-62.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 56-62.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 56-62.

Qeyd etmək lazımdır ki, qloballaşma prosesinin dayanıqlı ərzaq təminatının özünəməxsus müsbət təsirləri də mövcuddur. Belə ki, yeni kənd təsərrüfatı texnologiyalarının təkmilləşməsi, kənd təsərrüfatının mexanikləşməsi və əmək məhsullarının səviyyəsinin yüksəldilməsi bu qəbildəndir. Bununla belə qeyd etmək lazımdır ki, yuxarıda göstərilən proseslər vasitəsilə əzaq istehsalının artırılması ehtiyatları qeyri-məhdud deyil. Bu gün dünyada, demək olar ki, tükənib. Bunun son on illiklərdə dünyada adambaşına orta hesabla əzaq məhsulları istehsalının artım tempinin aşağı düşməsi də sübut edir.

Müasir şəraitdə dayanıqlı əzaq təminatının formalaşdırılması qlobal çağırışların təsirinə məruz qalır və bu təsirlər özünü aşağıdakı vektorlar qismində büruzə verir.

1. Yoxsul ölkələrin əhalisi üçün yüksək aclıq riski ilə dünya əhalisinin nəzarətsiz sürətdə artması;
2. Qidaya artan tələbat fonunda planetin təbii ehtiyatlarının qaçılmaz olaraq tükənməsi;
3. Kənd təsərrüfatı məhsulları bazarında qiymətlərin aşağı düşməsinə və kənd təsərrüfatı istehsalçılarının məhvində səbəb olan böyük rəqabət;
4. Kənd təsərrüfatı məhsulları bazarının qloballaşması və onun üzərində transmilli korporasiyaların hökmranlığı;
5. İEOÖ-in məhsul idxalından asılılığının artması;
6. İEOÖ-də istehlakın artması fonunda yoxsul ölkələrdə əzaq istehlakının azalması.

Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, əslində qloballaşma prosesi hər bir ölkənin milli iqtisadi suverenliyinə bu və digər dərəcədə destruktiv təsirlərə malik olsada, lakin dövlətin iqtisadi siyasəti və düşünülmüş aqrar siyasət vasitəsilə həmin destruktiv təsirləri bu və ya digər şəkildə neytrallaşdırmaq da mümkün ola bilər.

Qlobal rəqabət mühitində dayanıqlı əzaq təminatının formalaşdırılmasının zəruriliyi

Son illər dünyada qida məhsullarının və içməli suyun çatışmazlığı fonunda aclıq və fəlakət tendensiyaları, demək olar ki, dünyanın İEOÖ-də, o cümlədən Afrika və Cənub Şərqi Asiya ölkələrində daha çox böhrana yol açmışdır. Bütün bunlar isə əslində dünyada iqtisadi inkişafın fərqli aspektlərini, o cümlədən, iqtisadi asılılığı iqtisadi inkişafın qeyri bərabərliyini şərtləndirmişdir. Məhz belə bir şəraitdə davamlı əzaq təminatı dayanıqlı əzaq təminatının formalaşdırılmasının özünəməxsus zərurilik aspektləri meydana çıxır. Bu zəruriliyi əslində müəyyən vektorlarda təsnifləşdirmək mümkündür. Belə ki, dayanıqlı əzaq təminatını formalaşdıran amillər ilk növbədə qida çatışmazlığı və qida məhsullarından israfçılıq baxımından istifadə edilməsi ilə sıx bağlıdır. Bundan əlavə, dünya ölkələrində əhalinin alıcılıq qabiliyyətinin eyni olmaması, daha doğrusu, gəlirlərin səviyyəsinə görə dünya ölkələrinin bir-birindən kəskin şəkildə fərqlənməsi mahiyyət etibarlı ilə əzaq probleminin yaranmasına gətirib çıxarır və bu da dayanıqlı əzaq təminatının formalaşdırılmasını obyektiv zərurətə çevirir.

Dayanıqlı əzaq təminatını formalaşdıran amillərdən biri də insanların sürətlə artmasıdır. Təbii ki, insanların artması fonunda insanların tələbatının da artımı baş verir və qida çatışmazlığı bütövlükdə insanların sağlamlığına və rifahına öz mənfi təsirini göstərir.

Məlum olduğu kimi, hərbi konfliktlər və siyasi gərginliklər eləcə də siyasi qeyri-sabitliklərdə bütövlükdə dünyanın İEOÖ-də əzaq probleminin yaranmasını şərtləndirən ən mühüm amil kimi çıxış edir. Bundan əlavə, iqtisadi böhranları və pandemiya təsirini də gözdə tutmaq mümkün deyildir. İqtisad elmlər doktoru, professor Eldar Quliyev hesab edir ki, qlobal əzaq bazarındaki qiymət artımları dünyanın əksər bölgələrində işsizlik və yoxsulluqdan əziyyət çəkən həssas təbəqəli insanlar üçün mühüm qida məhsullarının əldə edilməsində əlça-

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 56-62.

AUDIT 2024, 2 (44), pp. 56-62.

АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 56-62.

tanlığına imkan verməmişdir. Bu qəbildən olan insanlar ərzaq xərclərini minimum qida tələbatını ödəmək, başqa sözlə, yaşamaq üçün tələb olunan mühüm qidaların ən ucuzlarının, keyfiyyətsizlərinin alınmasına yönəltməyə məcbur olurlar. Xüsusilə 2008-ci ilin sonlarından başlayaraq dünyada güclənən maliyyə böhranının mənfi fəsadları nəticəsində qlobal ərzaq bazarlarında vəziyyət daha da pisləşmişdir. O dövrdən başlayaraq dünyada ərzaq və mühüm qida məhsullarının qiymətlərinin əhəmiyyətli şəkildə artması səbəbindən qida əlçatanlığı xeyli mürəkkəbləşmiş və problemlər daha da artmışdır (3, s. 72).

Y E K U N

Yuxarıda qeyd edilənləri nəzərə alaraq, belə qənaətə gəlmək olar ki, əslində qloballaşma prosesinin güclənməsi fonunda dayanıqlı ərzaq təminatının formalaşdırılmasının zəruriliyi həm də daxili bazarın çevik şəkildə qorunmasının vacibliyindən də irəli gəlir. Belə ki, qloballaşma prosesinin dərinləşməsi fonunda dünyanın İEÖ-i, İEOÖ-in iqtisadiyyatına daha çox öz məhsullarını satması üçün məkan kimi yanaşırlar. Bu baxımdan iqtisad elmlər doktoru Anar Abbasovun belə bir fikri xüsusilə maraq doğurur ki, qloballaşmaqda olan dünyanın sosial-iqtisadi münasibətlər kontekstindən təhlil etsək, belə nəticəyə gəlmək olar ki, əslində iqtisadi tarazlıq pozulması və mövcud gərginliklərin baş verməsi daha çox iki faktorun təsiri altında baş verir:

1. İqtisadi maraqların qarşılaşması fonunda İEÖ-lər arasında ziddiyyətlərin yaranması;
2. İnkişaf etmiş sənaye ölkələrinin transformasiya prosesini yaşayan postsovet və postsosialist ölkələrinin iqtisadiyyatına yeni bazarlar əldə etmək naminə səlib yürüşünə başlanması (4, s. 196-197).

Məhz elə transmilli korporasiyaların dünya ticarətində payının artması da həmin korporasiyaların postsovet və postsosialist məkanı ölkələrinə, eləcə də dünyanın üçüncü dünya ölkələrinə nüfuzunun daha çox güclənməsi fonunda müşahidə edilməkdədir. Belə ki, transmilli korporasiyalar həmin ölkələrə daxil olmaqla həm ucuz işçi qüvvəsindən istifadə imkanları qazanırlar və həm də iqtisadi fəaliyyət zamanı ekoloji qeyri-sabitliyi məhz həmin ölkənin üzərində sınaqdan keçirirlər.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. World Investment Report 2009, UN Transnational Corporations, Agricultural Production and Development UNCTAD, UN- New York, Geneva 2009
2. World Economic Outlook- 2009 (International monetary fund)
3. Quliyev E.A. “Qida təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi problemləri və strateji istiqamətləri”, Bakı-2020, Kooperasiya nəşriyyatı, 464 səh.
4. Abbasov A.F. “Ərzaq təhlükəsizliyi”, Bakı, 2007, 602 səh.
5. Ataşov B.X. “İqtisadi təhlükəsizlik problemləri: Kölgə iqtisadiyyatının və korrupsiyanın cilovlanmasına dair bəzi mülahizələr// “İqtisadiyyat və audit”. 2008 № 8(98). s 5-8.
6. Balayeva E.Ə. İqtisadi təhlükəsizlik və inkişafın maliyyə problemləri. Bakı-2001, 396 səh.
7. İbrahimov E. Qloballaşma dövründə dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyi və mənafelərin koordinasiyası // İpək Yolu, №3, 2021, səh. 48-56
8. “Milli təhlükəsizlik haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Qanunvericilik toplusu, №8, 31 avqust 2004
9. Məmmədov N.M., Bərxudarov M.İ. İqtisadi təhlükəsizlik. Bakı, 2006, 452 səh.

Azer Agazeynal Gurbanzade,
Ph.D. (Econ.), Associate professor,
Azerbaijan Cooperation University,
E-mail:azercooperation@hotmail.com

© A.A.Gurbanzade, 2024

CHARACTERISTICS OF SUSTAINABLE FOOD SECURITY IN A GLOBALLY COMPETITIVE ENVIRONMENT

A B S T R A C T

The purpose of the research is to study the characteristics of food supply in the global competitive environment and to determine the directions of its formation.

The methodology of the research - comparative analysis, generalization, factor analysis methods were used in the research work.

The practical importance of the research - food supply is a combination of economic and social availability and reflects a continuous supply system. In this regard, the mentioned article emphasizes the necessity of sustainable food supply, its characteristics and the importance of implementing the necessary measures in terms of the impact of the global competitive environment on food supply.

The results of the research - proposals and recommendations regarding the formation of sustainable food supply in the global competitive environment were made.

The originality and scientific novelty of the research - different aspects of free competition and global competition environment, factors affecting sustainable food supply in global competition environment are defined.

Keywords: global competitive environment, sustainable food supply, economic and social availability, free competition.

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 56-62.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 56-62.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 56-62.

Гурбанзаде Азер Агазейнал оглы,
доктор философии по экономике, доцент,
Азербайджанский Университет Кооперации,
E-mail: azercooperation@hotmail.com
© Гурбанзаде А.А., 2024

ХАРАКТЕРИСТИКИ УСТОЙЧИВОЙ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОЙ КОНКУРЕНЦИИ

РЕЗЮМЕ

Цель исследования - изучить особенности продовольственного обеспечения в условиях глобальной конкурентной среды и определить направления его формирования.

Методология исследования – в работе использовались методы сравнительного анализа, обобщения, факторного анализа.

Практическая значимость исследования - снабжение продовольствием представляет собой сочетание экономической и социальной доступности и отражает непрерывную систему поставок. В связи с этим, в упомянутой статье подчеркивается необходимость устойчивого снабжения продовольствием, раскрываются его характеристики и указывается на важность реализации необходимых мер с точки зрения влияния глобальной конкурентной среды на снабжение продовольствием.

Результаты исследования - сделаны предложения и рекомендации по формированию устойчивого продовольственного обеспечения в глобальной конкурентной среде.

Оригинальность и научная новизна исследования заключается в том, что в статье рассматриваются различные аспекты свободной конкуренции и глобальной конкурентной среды, определяются факторы, влияющие на устойчивое снабжение продовольствием в условиях глобальной конкуренции.

Ключевые слова: глобальная конкурентная среда, устойчивое снабжение продовольствием, экономическая и социальная доступность, свободная конкуренция.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
22.01.2024
Təkrar işlənməyə göndərilmişdir:
21.02.2024
Sərə qəbul olunmuşdur: 01.03.2024

The date of the admission of the article to
the editorial office: 22.01.2024
Send for reprocessing: 21.02.2024
Accepted for publication: 01.03.2024

Дата поступления статьи в
редакцию: 22.01.2024
Отправлено на повторную
обработку: 21.02.2024
Принято к печати: 01.03.2024